

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ З ОСНОВ ПСИХОЛОГІЇ
для вступу на навчання на другий (магістерський) рівень вищої освіти зі
спеціальності 053 «Психологія»**

Розглянуто та схвалено на засіданні
вченої ради Академії «18» березня 2021
року, протокол № 4

Чернігів – 2021

Пояснювальна записка

Програму курсу «Основи психології» для проведення додаткового вступного іспиту на другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальності 053 «Психологія», розроблено та внесено кафедрою психології Академії Державної пенітенціарної служби.

Завдання іспиту – виявити рівень знань абітурієнта з навчальної дисципліни «Основи психології» згідно з Програмою додаткового вступного іспиту для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти.

Предметом вивчення додаткового вступного іспиту є формування систематизованих знань про основні психологічні явища та їх характеристики.

Програма додаткового вступного іспиту складається з таких розділів:

1. Методичні основи загальної психології, як науки
2. Психіка та свідомість
3. Сенсорно-перцептивна сфера особистості
4. Когнітивна сфера особистості
5. Емоційно-вольова сфера
6. Індивідуально-типологічні властивості особистості
7. Поняття особистості в психології

Абітурієнт повинен знати:

- основні категорії, поняття, закономірності і закони загальної психології;
- зміст і особливості психічних процесів і явищ;
- головні теоретичні напрями сучасної психології
- теоретично обґрунтовані методи дослідження психічних процесів та особистості.

Абітурієнт повинен вміти:

- застосовувати знання під час поясненні психологічних явищ і процесів;
- вміти виявляти, порівнювати, аналізувати, систематизувати, узагальнювати і обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки у психічних явищах;
- аналізувати і розкривати закономірності розвитку психіки;
- пояснювати загальні властивості психічних процесів;
- орієнтуватися у різноманітних теоріях, критично аналізувати різні підходи до основних психологічних категорій, враховувати отримані знання в практичній діяльності;
- визначати основні властивості особистості, психологічні механізми детермінації її поведінки; враховувати індивідуальність, неповторність, внутрішній потенціал особистості.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Методичні основи загальної психології як науки

Тема 1. Предмет і завдання загальної психології.

Явища, які вивчає сучасна психологія. Становлення психології з прадавніх часів до нашого часу. Завдання загальної психології. Основні галузі психології. Фундаментальні та прикладні галузі психології. Характеристики різноманітних психологічних наук.

Тема №2. Загальні питання побудови психологічного дослідження. Загально-наукові та статистичні методи дослідження.

Методи наукових досліджень. Валідність, надійність. Використання методів природничих і точних наук у психології. Історія розвитку диференційно-психологічних досліджень. Вимоги до методів психології.

Тема №3. Психологічні методики дослідження.

Використання в психології методів: спостереження, самоспостереження, експеримент (лабораторний, природний), експериментально-генетичний метод. Додаткові методи в психології: психологічні тести (тести здібностей, тести інтелекту, тести успішності); моделювання психічних процесів, функцій; метод аналізу продуктів діяльності людини, кількісний і якісний аналіз психічних факторів.

Розділ 2. Психіка та свідомість.

Тема №4. Поняття психіки та її еволюція.

Виникнення психіки. Процеси асиміляції та дисиміляції. Розвиток механізмів психіки. Розвиток психіки в філогенезі (тропізм, стадія елементарної сенсорної психіки, стадія перцептивної психіки, стадія інтелекту, інстинкти, інстинктивні форми поведінки). Виникнення та розвиток вищих психічних функцій людини.

Тема №5. Основні концепції розвитку психіки людини.

Біогенетична концепція, проблеми розвитку людини як індивіда, наділеного певними антропологічними властивостями, що проходить різні стадії дозрівання по мірі реалізації філогенетичної програми в онтогенезі (біогенетичні теорії С.Холла, М.Гетчинсона, психоаналітичний підхід З.Фрейда).

Соціогенетичний підхід (теорії наuczіння Дж.Уотсона, Б.Скіннера, А.Бандури). Персоногенетичний підхід (А.Маслоу, К.Роджерс). Когнітивний напрям (Дж.Брунер, Ж.Піаже).

Тема № 6. Психічні стани та їх регуляція.

Загальне уявлення про функціональні стани організму. Фізіологічні основи і зовнішні прояви психічних станів. Класифікація психічних станів. Властивості психічних станів. Психічні властивості в різних життєвих ситуаціях. Регуляція психічних станів.

Тема № 7. Поняття свідомості. Походження та розвиток свідомості.

Свідомість як вищий рівень психічного відображення і вищий рівень саморегуляції. Природа людської свідомості. Виникнення та розвиток свідомості. Роль праці у формуванні і розвитку свідомості людини. Концепція О.М.Леонтьєва.

Тема № 8. Структура свідомості.

Рівні (чуттєво-афективний, ціннісно-вольовий, абстрактно-логічне мислення) та елементи свідомості (знання, ставлення, цілеспрямованість діяльності, самосвідомість).

Свідомість, самосвідомість та рефлексія. Співвідношення та роль у психіці свідомості, несвідомого, надсвідомого, підсвідомого.

Розділ 3. Сенсорно-перцептивна сфера особистості

Тема №9. Відчуття.

Загальне поняття про «відчуття» як процес відображення у мозку людини предметів та явищ дійсності. Фізіологічні основи відчуттів. Класифікація відчуттів. Закони відчуттів.

Тема №10. Сприйняття.

Поняття про сприйняття як про психічний процес відображення людиною предметів та явищ в цілісності. Різновиди сприйняття. Закони сприйняття. Спостереження та спостережливість.

Тема №11. Увага.

Розуміння уваги як особливої форми психічної активності. Теорії виникнення та розвитку уваги. Фізіологічні основи уваги. Різновиди та форми уваги. Закони уваги.

Тема №12. Пам'ять.

Поняття про пам'ять. Види пам'яті. Теорії пам'яті. Запам'ятовування та його різновиди. Відтворення та його різновиди. Забування та його причини. Індивідуальні особливості пам'яті.

Розділ 4. Когнітивна сфера особистості

Тема №13. Уява.

Поняття про уяву. Зв'язок уяви з предметною діяльністю. Уява та органічні процеси. Процес створення образів уяви. Види уяви.

Тема №14. Мислення.

Поняття про мислення. Розумові дії і мисленнєві операції. Форми мислення. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення.

Тема №15. Інтелект.

Поняття про інтелект. Історія вивчення поняття. Види інтелекту. Структура інтелектуальних здібностей. Мислення та інтелект. Зв'язок мислення та інтелекту.

Розділ 5. Емоційно-вольова сфера

Тема №16. Воля. Вольова регуляція.

Поняття про волю. Довільні дії і їх особливості. Аналіз складної вольової дії, проста вольова дія. Основні якості волі.

Тема №17. Емоції. Почуття.

Поняття про емоції. Фізіологічні механізми емоцій та почуттів. Вираження емоцій та почуттів. Форми переживання емоцій та почуттів. Вищі почуття.

Тема №18. Адаптація людини і функціональний стан організму.

Загальне уявлення про адаптацію. Фази розвитку процесу адаптації. Форми адаптації. Специфіка адаптації до психогенних факторів, дефіциту інформації, особливості адаптації людини. Управління адаптацією.

Тема №19. Емоційний стрес і регуляція емоційних станів.

Поняття про емоційний стрес. Властивості особи, що впливають на виникнення стресу. Зв'язок емоційного стресу з фізіологічним станом організму. Взаємозв'язок емоційного стресу з соціальними явищами. Регуляція емоційних станів.

Розділ 6. Індивідуально-типологічні властивості особистості

Тема №20. Темперамент.

Поняття про темперамент. Типи темпераменту. Основні властивості темпераменту. Фізіологічні механізми темпераменту. Роль темпераменту в діяльності.

Тема №21. Характер.

Поняття про характер. Структура характеру. Основні риси типового характеру. Природа характеру. Формування характеру.

Тема №22. Здібності

Поняття про здібності. Структура здібностей. Відмінності у здібностях та їх природа.

Розділ 7. Поняття особистості в психології.

Загальне уявлення про особистість. Історія дослідження особистості. Формування і розвиток особистості. Стійкість та мінливість особистості.

Тема №23. Поняття індивід, особистість, індивідуальність.

Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність». Розуміння цих понять в різних суспільних науках.

Тема №24. Психоаналітичні теорії особистості.

Рівні свідомості: топографічна модель. Структура особистості за З.Фрейдом. Інстинкти як рухома сила. Сутність життя та смерті. Захисні механізми «Его».

Тема №25. Біхевіористичні теорії особистості.

Теорія оперантного навчання Б.Ф.Скіннера. Особистість з точки зору біхевіористичного направлення. Респондентна та оперантна поведінка. Режим підкріплення. Умове підкріплення. Контроль поведінки за допомогою авersiveвних стимулів. Генералізація та розрізнення стимулів.

Тема №26. Гуманістичні теорії особистості.

Основні принципи гуманістичної психології. Мотивація: ієрархія потреб. Метапатології. Дефіцитарний образ і метаобраз життя.

Тема №27. Гештальт теорії особистості.

Психологічне зростання особистості у теорії гештальта. Фон та фігура. Функції взаємодії організму із зовнішнім середовищем. Основні поняття в гештальт психології.

Тема №28. Екзистенційні теорії особистості.

Пошук особистісної автентичності. Дослідження проблем життя та смерті, сенсу у стражданні. Поняття життєвий шлях особистості. Цінності, що дозволяють зробити життя особи усвідомленим.

Рекомендована література

1. Варій М. Й. Загальна психологія. К.: «Центр учбової літератури», 2007. 968 с.
2. Загальна психологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.Д. Максименко. Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с.
3. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии: Учебное пособие. СПб. 2004.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб. 2002
5. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. Навчальний посібник. К.: «Вища школа», 2005. 276с.
6. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К.: Либідь, 1999. 632 с.
7. Павелків Р. В. Загальна психологія. К., 2009. 576 с.
8. Психологія / За ред. Ю.Л. Трофімова. К.: Либідь, 1999. 558 с.
9. Психологический словарь / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. М., 1996.
10. Щербатых Ю.В. Общая психология. СПб: Питер, 2008. 272 с.